

«DEN, DER TROR, AT MAN KAN ISOLERE SIG PÅ SIN EGEN LILLE Ø, BIDRAGER IKKE TIL LØSNINGEN»

Masseflugt fra Syd til Nord skyldes også vores bidrag til en voksende global ulighed. Politiken har talt med Tysklands førende migrationsforsker, historikeren Ulrich Herbert, om Merkels flygtningepolitik, om Tysklands asylret og om integration. Han advarer mod fremmedhad.

Flygtningepresset mod Europa vil fortsætte. Men vi har hverken enkeltvis eller på EU-niveau forbedret os på den kommende historiske udfordring. Det mener Ulrich Herbert, Tysklands førende migrationshistoriker.

PETER WIVEL, EUROPAKORRESPONDENT, BERLIN

»Massemigration er ikke bare et aktuelt problem. Det skal man ikke bilde sig ind. I sidste ende er flygtninge et udenrigspolitisk, ikke et indenrigspolitisk spørgsmål.

Det er et udenrigspolitisk problem, at den økonomiske forskel på det rige Nord og det fattige Syd bliver større og større«, siger han.

»Den voksende elendighed i dele af Afrika, usikkerheden, de unges manglende fremtidsperspektiver er alle faktorer, der spiller en rolle ligesom økonomisk ulighed og konflikter nær os i lande, som befinder sig i en postkolonial situation«.

»Vi må ikke tro, at migrationsbevægelserne i 2015 og 2016 var det eneste udtryk for denne ulighed«, siger Herbert, der herhjemme er bedst kendt for

PÅ VEJ. Flygtninge kort før afgang fra Budapest i Ungarn via Østrig til Tyskland 4. september 2015. Arkivfoto: Frank Augstein/AP

sin store biografi af Werner Best, Adolf Hitlers rigsbefuldmægtigede i Danmark under besættelsen.

Herbert forelæste i denne uge ved Københavns Universitet over de to hovedtemaer i sin forskning, migration i særdeleshed og Tysklands historie i det 20. århundrede i almindelighed.

»Flygtningeproblemet kan ikke løses indenrigspolitisk, det må løses økonomisk i landene i Europas periferi«, fort-

sætter Herbert. »Der, hvor der er økonomisk usikkerhed, vil krisen forstærkes. Der vil komme flere borgerkrige, og de vil øge presset på os fra flygtninge, der først vil flygte til allerede overfyldte nabolande og så til Europa«.

Skal EU som fællesskab reagere på det? »Det er et samlet Nord-Syd-forhold. Vi får ikke kontrol over migrationstryk, hvis vi ikke gør noget ved den nuværende økonomiske ulighed. Den

En del unge arabere radikaliseres af deres udsigtsløse fremtid. Derfor kan migrationsproblemet ikke løses indenrigspolitisk i Europa. Det er et udenrigspolitisk spørgsmål.

»Hvis protektionismen i Vesten øges – i Storbritannien og i USA og i andre lande – vil misforholdene blive skærpet. Denne sammenhæng må man forholde sig til. Den, der afskærmer sig, den, der forstærker det økonomiske misforhold mellem Nord og Syd, vil kun skærpe og nære konflikterne. Den, der tror, at man kan isolere sig på sin egen lille ø, hvad enten den hedder forbundsrepublikken eller Danmark, bidrager ikke til løsningen.«

Forfølgelse blev glemt

Var Merkels grænseåbning i 2015 et bud på tysk migrationspolitik eller en fortsættelse?

»På den ene side var det en fortsættelse. Efter Murens fald tog forbundsrepublikken hvert år imod mange hundrede tusinde flygtninge. I 1994 var der kommet omkring en million flygtninge til det genforenede Tyskland – overvejende mennesker fra Østeuropa, der var flygtet på grund af Østblokkens sammenbrud. Det er kontinuiteten.«

»Bruddet i 2015 bestod for så vidt deri, at situationen i Mellemøsten, Nordafrika og Afghanistan havde tilspidset sig i en sådan grad, at der opstod et massivt pres, som ikke tidligere havde eksisteret. Syriens nabolande blev løbet fuldstændig over ende. Det forstærkede presset på Europa. Men i første halvdel af 2015 var al opmærksomhed samlet om eurokrisen i Grækenland. Dertil kommer, at man ikke længere var bevist om problemet, fortsætter Herbert.

Han forklarer den manglende opmærksomhed på flygtningepresset på Tyskland ved at henvise til en mindre, men afgørende forfatningsændring i 1993. Ændringen bibeholdt ganske vist forfatningens oprindelige kompromisløse ord om asylret. Men lovgiverne føjede fire indskrænkende betingelser til, blandt andet at borgere fra andre EU-lande ikke mere har ret til asyl, og at visse lande må betragtes som så retligt sikre, at borgere herfra ikke kommer i betragtning som asylansøgere i Tyskland.

»Denne lov tvang efterhånden antallet af asylansøgere i Tyskland så stærkt ned, at tallet var tæt på nul omkring 2007/08.«

»Tyskerne og deres medier havde fuldstændig fortrængt de begivenheder, der udspillede sig i begyndelsen af 1990'erne og udløste forfatningsændringen. Dengang angreb folkemængder overalt i Tyskland ejendomme, hvori der boede immigranter og udlændinge. Mere end 50 mennesker blev dengang dræbt ved de værste udlændingefjendtlige forfølgelser i efterkrigstidens tyske historie.«

I 2015 blev flygtningene budt velkommen næsten overalt i Vesttyskland og Berlin ...

»Ungarn spillede en central rolle som afskrækkende eksempel. Ungarn havde allerede etableret sig som et højerepolitisk land og havde grebet til en stribe foranstaltninger, som den tyske regering anså for udemokratiske. Og nu forsøgte de med meget rabiate metoder at fordrive flygtninge, der opholdt sig i Ungarn, eller hindre dem i at komme ind i landet.«

»Det var en af grundene til, at et klart

Blå bog Ulrich Herbert

Født 1951. Disputerede i 1992 med sin biografi af Werner Best.

Siden 1995 professor i den nyere og nyeste historie ved universitetet i Freiburg. **Hans 'Geschichte der Ausländerpolitik in Deutschland'** er senest udgivet i opdateret form i 2001.

I 1999 tildeltet Herbert med Leibnizprisen en af Tysklands mest betydningsfulde videnskabelige udmærkelser.

I 2014 kom hans mammutværk 'Geschichte Deutschlands im 20. Jahrhundert'.

flertal af tyskerne var rede til at tage imod flygtninge. Sådan var det. De daglige efterretninger fra krigen i Syrien bidrog også. I forbundsrepublikken findes der, også efter international målestok, et meget højt beredskab til at hjælpe. Det viser omfanget af indsamlinger. Det er meget stort, især i katastrofesituationer. Og man var rede til at tage imod flygtninge.«

»Følgen blev, at de første flygtninge, der ankom til München med tog, mødte det, vi kalder en 'velkomstkultur', et ritual, hvor man hilste flygtningene velkommen. Man skal ikke overvurdere det. Så mange var der heller ikke. Men der herskede en grundlæggende følelse af, at disse stakkels mennesker måtte

hjælpes. Måske ikke for tid og evighed, men i denne situation måtte de hjælpes.«

»Der var også advarende røster, blandt andet min. Jeg henviste til, at masseindvandring historisk set altid fører til masseproblemer. Det er der ingen undtagelser fra.«

Gæster der ikke vil hjem

Alligevel er Tyskland vel en succeshistorie sammenlignet med andre lande?

»Trods alle fordomme har forbundsrepublikkens politik over for udlændinge og udviklingen i indvandring fra 1961 til i dag egentlig ikke fungeret så dårligt. Vi har vores problemer, og politikken og i perioder også medierne har gjort meget for at forstærke dem.«

»Men problemerne er overvundet takket være især den tyske økonomiske dynamik. Den har sikret, at det var muligt at skaffe plads til millioner af gæstarbejdere, til deres familier og til andre indvandrere fra Det Europæiske Fællesskab. Og til asylansøgere, ikke at glemme! Alt sammen i et så betragteligt stort tal, at omkring 20 procent af den tyske befolkning nu har migrationsbaggrund. Det er enormt mange, og de fleste af dem er kommet mellem 1990 og 2015.«

»Som helhed må jeg sige, at indvandringen i Tyskland ganske vist har været problematisk, men på mange områder også meget succesfuld – ofte ikke på grund af, men på trods af politikken – fordi der har stået så mange arbejdspladser til rådighed. Ikke altid, men ▶

A COWBELL PRODUCTION

SUMMER JAZZ

7.-16. JULI 2017

BETTY NANSEN TEATRET
FREDERIKSBERG

MANDAG d. 10. JULI KL. 19.30 &
TIRSDAG d. 11. JULI KL. 19.30

ERIK SATIE

ALL STAR BAND HYLDER
DEN FRANSKE KOMPONIST

med
CÆCILIE NORBY
MARILYN MAZUR
HENNING JENSEN
LARS DANIELSSON
ANDERS KOPPEL
BENJAMIN KOPPEL
RICHARD KRUG
TINE REHLING

BILLETUGEN

WWW.COWBELLMUSIC.DK

FREDAG d. 7. & LØRDAG d. 8. JULI KL. 19.30

ANDERS KOPPEL

70 ÅRS FØDSELSDAG

"THE PAST, THE PRESENT, THE FUTURE"

med bla.

LONE KOPPEL
ALEX RIEL
NILS TUXEN
MARIE CARMEN KOPPEL
MOLLY KOPPEL
BILLIE KOPPEL
PER VERS
DJ NOIZE
BENJAMIN KOPPEL
MEHMET OZAN
FLEMMING QUIST MØLLER
MADS MATHIAS

og mange flere

skyldes også, at vi påtvinger en stor del af de afrikanske lande bestemte eksport- og importbetingelser, der tilintetgør deres nationale økonomi.

»Vi må også indse, at islamismen hænger sammen med disse omstændigheder. Man kan måske forstå islamismen som den mest rabiate og irrationale form for protest mod de forskellige varianter af militærregimer, der har behersket Mellemøsten og Nordafrika.

over lange stræk. De første gæstearbejdere hentede Tyskland selv herop fra Italien, Spanien og Tyrkiet. De er til vores overraskelse blevet. Dengang troede alle, at de ville rejse hjem igen. De var jo 'gæstearbejdere'.

Men altså gæster, der bliver.

»Ja, gæster, der ikke vil gå hjem. Det kender man også fra privatlivet! Nej, det er egentlig noget helt almindeligt. De millioner af tyskere, der udvandrede til USA i 1800-tallet, de rejste ikke, som det fremstilles i westernfilm, sammen med hele deres familie. De fleste var unge mænd, der rejste til slagterierne i Chicago for at arbejde, spare op og så vende tilbage til Tyskland og dér købe deres egen gård. Men de blev hængende. Den tredje generation hedder i dag Smith...«.

... eller Trump ...

»Ja, sådan fungerer migration over mange generationer.«

Asyl er en ret

Som reaktion på masseankomsten af asylansøgere i efteråret 2015 krævede nogle politikere en overgrænse for, hvor mange man kan lukke ind. 200.000, sagde man i Bayern.

»I Tyskland spiller demografi en væsentlig rolle. Der bliver færre og færre tyskere, altså såkaldte bio-tyskere. Fødselsraten er ringe. Bare for at fastholde erhvervsniveauet på sit nuværende stade må Tyskland hvert år importere mellem 200.000 og 400.000 nye arbejdere. Erhvervslivet pressede på for at åbne dørene, så forbundsrepublikken kunne udnytte konjunkturopsvinget og kompensere for et betragteligt underskud i arbejdskraft. De alt for højtlyvende planer er en skuffelse. Størstedelen af flytningene kunne ikke tysk og havde ingen uddannelse.«

»Men problemet er uløseligt. Det skyldes vores forfatning. Asylretten hører til forbundsrepublikkens dna. Som følge af vores nazifordindsatte forbundsrepublikken en ret til asyl for politiske flygtninge i sin grundlov. Asylparagraffen giver enhver, der er politisk forfulgt, ret til at søge asyl i Tyskland.«

»Den ret kan kansleren ikke tilside-sætte. Det stod ikke klart for en række andre lande i 2015. USA's præsident sagde i en samtale med fru Merkel, at »immigration var en nåde, ingen ret«. Sådan er det ikke i Tyskland. Hos os er asyl en ret.«

»Regeringen var tvunget til at reagere på en eller anden måde, den vidste bare ikke hvordan. Den eneste mulighed var i grunden, at EU's ydre grænser igen blev styrket. Det var også regeringens holdning. Vi har EU-aftaler, der siger, at asylansøgninger skal afprøves ved grænsen, og at de, der får asyl, derpå skal fordeles mellem EU-landene.«

»Men for det første havde man i 2015 ikke længere nogen grænsekontrol, for det andet fordelte man ingen. De andre lande levede ikke op til deres forpligtelser. De sagde, at vores regering havde ladet dem komme ind i Tyskland. Dermed var det Tysklands problem. Det var med andre ord en politisk og retlig svær situation.«

»Østrig og en række Balkan-stater lukkede ruten. Den gamle erfaring blev bekræftet, der siger, at migrationsstrømme, uanset om de er politisk eller økonomisk motiveret, kun kan styres med vold. Det gjorde man på Balkan. Det ser vi også med Trumps mur. Den skal også sikres militært. Vi har selv vo-

Asylretten hører til forbundsrepublikkens dna

Ulrich Herbert

res erfaringer med mure. Når de er høje nok, virker det.

Mange politikere har efterlyst en tysk indvandringslov.

»De fleste migrationsforskere, nej alle, og et stort antal politikere, herunder både liberale og konservative, har i årtier krævet en tysk indvandringslov. Den skal regulere, hvem der kan komme til Tyskland, hvor mange det skal dreje sig om, hvilke forudsætninger de skal komme med – sådan som det er tilfældet i Canada. Men Canada har den skønne fordel, at det har et enormt hav på begge sider, og landet kan ikke nås med en gummibåd.«

»En indvandringslov ville teoretisk virke udmærket, hvis Tyskland valgte at tage imod 250.000 mennesker om året. Men praksis er, at asylsøgende ikke holder sig til den slags kriterier.«

Nej, de er på flugt.

»Der er en modsigelse mellem en immigrationslov og en asyllov. Måske kunne vi med en indvandringslov tage de 150.000 asylsøgende, der opfyldte kriterierne, og som var uddannede osv. Men hvad så med resten? Forfatningen

siger, at vi skal tage imod dem. Så længe tilstrømningen er så stor, som den er – og man må formode, at den ikke bliver mindre i fremtiden, forholdene i Afrika og Mellemøsten taget i betragtning – er henvisningen til en indvandringslov nok logisk og fornuftig, men den stemmer ikke med problematikken, nemlig uoverensstemmelsen mellem en sådan lov og forfatningen.«

»Derfor mener jeg, at en overgrænse er i strid med vores forfatning. Helt enkelt. Hvis den konflikt skal løses, må regeringen ændre forfatningen radikalt. Jeg er ikke sikker på, at det kan lade sig gøre. Grundloven siger, at den, der er berettiget til politisk asyl, får det. Den bestemmelse kan ikke ophæves. Den er en kerne i forfatningen og har at gøre med dens præambel om respekt for menneskets værdighed. Vores forfatningsdomstol ville kende en radikal indskrænkning ugyltig. Her støder man mod noget principielt i vores land.«

De vildeste fremmede

Omvendt kan man vel kræve, at migranter integrerer sig?

»Af udlændinge og indvandrere kan man forlange, at de opfylder de krav, der stilles til sproglig kompetence og lovmedholdelighed. De må kunne sproget, ellers bliver integrationen vanskelig. Og de må acceptere vores forfatning. Mere kan man ikke forlange. Under alle omstændigheder ikke mere, end man forlanger af andre. Man kan ikke forlange af en tysk statsborger, at han også er et godt menneske.«

»Naturligvis er der mentalitetsforskelle. Der er forskelle i religion, i kultur. Dem skal man ikke undervurdere eller fortrænge. Der findes ingen universalistisk fælleskultur. Der er forskelle, som heller ikke så let går væk.«

»Siden 1960'erne har vi oplevet en indvandring af mennesker med migrationsbaggrund. Ser vi tilbage, kan vi konstatere, at i 1960 var italienerne de

FORHANDLING.

Tyrkiske Recep Erdogan og tyske Angela Merkel under forhandlingerne i februar 2014 om at få Tyrkiet til at bremse flygtningestrømmen til Europa. Arkivfoto: Axel Schmidt/AP

vildeste fremmede, vi havde i Tyskland. De blev omtalt med en mængde skældsord, af hvilke 'spaghettitædere' var det mildeste. Man opfattede dem som budbringere af en fremmed kultur. Vi taler om Italien! I 1985 var begejstringen for Italien så stor, at man gik klædt som italienerne. At der fandtes mennesker med italiensk baggrund i Tyskland, var lige så normalt som fodgængerzoner i byerne og motorveje på landet. Det var helt normalt.«

»Men med tyrkerne er det sådan, at afstanden til tyskerne i 1990 var mindre, end den var i 1995. Det ser vi på antallet af tyrkere med studentereksamen. Det steg indtil 1993 for derpå og som reaktion på de morderiske forfølgelser af immigranter og udlændinge dengang igen at falde. De tyrkiske samfund blev på grund af forfølgelserne mindre interesseret i integration. Det kan man ikke fortænke tyrkerne i. Når tyskere sætter ild til boliger, hvor der udelukkende bor tyrkere, bliver tyrkerne bidrag til dette land åbenbart ikke accepteret af alle. En stor del af de tyrkere, der havde ydet et stort bidrag til Tyskland, var på det tidspunkt fuldstændig integreret, selv om de i deres mentalitet var nært knyttet til Tyrkiets, siger Ulrich Herbert.«

»Det fænomen kender vi også fra USA. Her findes forskellige etniske grupper fra Østasien. De er økonomisk og politisk og socialt komplet integreret, men ikke kulturelt. Det gælder først og fremmest kinesere. Når båndet til ens egen kultur er særlig stærkt, og når ens egen kulturelle tradition indtager en særplads, sådan som det er tilfældet i Kina, svækkes behovet for integration af kulturelle udtryk, der for dem måske er mindre betydningsfulde. Med visse markante undtagelser integrerer de fleste andre grupper sig dybt – hvis ikke til ukendelighed. Det har været tilfældet for tyskerne i USA, især efter de to verdenskrige.«

peter.wivel@pol.dk